

6. Скіра Н.Я. Стимулювання інвестиційної активності як чинник оптимізації структури економіки країни: теоретичні та практичні аспекти / Н.Я. Скіра // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – №18/6. – С. 205–214.

7. Вінченко І.І. Удосконалення методики оцінки інвестиційної приєдності АПК / І.І. Вінченко // Інвестиції: практика та досвід, 2009. – №5. – С. 8–11.

О.Г. ГОНЧАРЕНКО,
к.в.н., доцент

Напрями вдосконалення фінансового забезпечення виробничого комплексу державної пенітенціарної служби України (інвестиційний аспект)

Досліджено напрями вдосконалення фінансового забезпечення державних підприємств установ виконання покарань та особливості залучення інвестиційних ресурсів у виробничий комплекс Державної пенітенціарної служби України.

Ключові слова: ринок, фінансові ресурси, фінансування, інвестиції.

Исследованы направления усовершенствования финансового обеспечения государственных предприятий исправительных учреждений и особенности привлечения инвестиционных ресурсов в производственный комплекс Государственной пенитенциарной службы Украины.

Ключевые слова: рынок, финансовые ресурсы, финансирование, инвестиции.

The article studies the ways of financial providing improvement in the state enterprises of corrective colonies as well as peculiarities of investment resources use in production complex of the State Penitentiary Service of Ukraine.

Keywords: market, financial resources, financial providing, investment.

Постановка проблеми. Інвестиції є невід'ємною складовою сучасної економіки. Економічне зростання залежить від успішного розвитку інвестиційної діяльності, яка здійснюється за рахунок інвестиційних ресурсів. Обмеженість фінансових ресурсів звужує можливості розвитку не тільки інвестиційної, а й всієї господарської діяльності країни. Тому пошук шляхів мобілізації наявних у країні фінансових ресурсів для інвестування в реальний сектор економіки на сьогодні є важливим завданням. Не виключенням є і виробничий комплекс пенітенціарної системи, на потреби якого з бюджету виділяються мізерні кошти, які суттєво не впливають на стан справ.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Проблема залучення інвестиційних ресурсів промисловими підприємствами постійно перебуває в центрі уваги іноземних та вітчизняних учених-економістів, серед яких А.І. Аньчишкін [1], А.П. Дука [2], М.Я. Дем'яненко [3], М.Д. Кондратьєв [7], В.В. Комаров [5], Н.С. Матвеева [7] та інші. Але більшість

розроблених теоретичних концепцій залучення інвестиційних ресурсів є недостатньо обґрунтованими, а питання залучення інвестиційних ресурсів підприємствами виробничого комплексу Державної пенітенціарної служби України майже не досліджується.

В останні роки виробничий комплекс пенітенціарної системи зазнав тяжкої економічної кризи. Про це свідчать дані про зменшення обсягів виробництва, зростання чисельності засуджених не зайнятих суспільно-корисною працею, зростанням затрат на виробництво продукції, зменшенням інвестицій тощо. Багато авторів стверджують, що система господарських зв'язків виробничого комплексу пенітенціарної системи не була готова до ринкових змін, тому сьогодні багато підприємств не тільки не отримують прибутків, а знаходяться на межі банкрутства.

Метою статті є вивчення інструментів залучення інвестиційних ресурсів державними підприємствами виправних колоній Державної пенітенціарної служби України.

Виклад основного матеріалу. З переходом до ринкової економіки підприємства виробничого комплексу пенітенціарної системи стають повноцінними учасниками ринку. Однак на перших етапах перехідного періоду їх не можна було назвати підприємницькими структурами, оскільки підприємства установ виконання покарань створені для забезпечення процесу виправлення осіб, які ізольовані від суспільства та їх виховання шляхом залучення до суспільно-корисної праці. Розвиток підприємництва у виробничому комплексі пенітенціарної системи має бути пов'язаний, на наш погляд, з такими напрямками:

- диверсифікація виробництва, гнучкість і здатність швидко переорієнтуватися на іншу, більш конкурентоспроможну продукцію;
- розвиток державно-приватного партнерства, яке може реалізуватися в двох формах: шляхом розміщення замовлень приватних суб'єктів на виробництво товарів та працевлаштування осіб, які відбувають покарання в комерційних організаціях.

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

Будь-який підприємницький проект, навіть самий високодохідний, може залишитися лише проектом без певної суми грошових коштів, необхідних для його реалізації. В такому випадку необхідні інвестиції.

Як підкреслюється в науковій літературі, інвестиції – це перш за все виробничі витрати, тобто витрати, які пішли на відтворення матеріальних і духовних благ. Це нормальні витрати з точки зору функціонування виробництва витрачені на його розширення і модернізацію [1]. Інші автори під інвестиціями розуміють довгострокові вкладення як всередині країни, так і за кордоном з метою створення нових і модернізації діючих підприємств, освоєння нових технологій і техніки для розширення виробництва і отримання прибутку [2].

М.Я. Дем'яненко, В.М. Алексійчук, А.Г. Борщ наводять парні поняття: інвестування, інвестиції; причому під інвестуванням розуміється довгострокове вкладення капіталу в будь-яке підприємство, справу, галузь з метою одержання прибутку, а під інвестиціями – розмір інвестування при довгостроковому вкладенні капіталу в грошовій чи товарній формі [3]. Відповідно, найбільш загальними характеристиками інвестицій, як витрат (або вкладень) є: довго строковість, орієнтація на отримання прибутку, грошова або товарна форма.

Державні підприємства виправних колоній протягом значного часу функціонують у складних економічних умовах, пов'язаних з обмеженим фінансуванням Державної пенітенціарної служби України із загального фонду Державного бюджету України, що у 2005–2010 роках становило менше 50% нормативної потреби [8].

Значне відволікання грошових коштів, отриманих від виробничої діяльності, на утримання засуджених і осіб, узятих під варту, а також соціальної інфраструктури, яка обслуговує потреби бюджетної діяльності, значно погіршує їх фінансовий стан, не дозволяючи своєчасно сплачувати свої зобов'язання, що стало причиною постійного зростання заборгованості по податкам, зборам та обов'язковим платежам (станом на 1 січня 2011 року зазначена заборгованість становить 172,8 млн. грн.). Крім того, при сплаті підприємствами установ поточних платежів їм додатково нараховуються пеня та штрафні санкції (як, наприклад, у 2010 році державним підприємствам виправних колоній нараховано податків, зборів та обов'язкових платежів на загальну суму 94,9 млн. грн., пеня та штрафні санкції у цій сумі склали 10,8 млн. грн. або 11,4%) [8].

Враховуючи, що характерною особливістю державних підприємств виправних колоній є закритий доступ до ринку праці, оскільки основними робітниками можуть бути виключно засуджені, які у переважній більшості не володіють необхідними професіями і трудовими навичками, ці підприємства не можна розглядати як повноцінні суб'єкти господарювання. Їхня діяльність потребує спеціального регулювання, в тому числі податкового, що буде однією з форм прямої державної підтримки названих підприємств, яка дозволить інвестувати ці кошти в розвиток матеріально-технічної бази.

Установи та підприємства кримінально-виконавчої системи Білорусії відповідно до Податкового кодексу цієї держави звільнені від податку на додану вартість у частині реалізації товарів, робіт і послуг на території Республіки Білорусь, земельного податку та податку на прибуток, а установи та підприємства Федеральної служби виконання покарань Росії, відповідно до Податкового кодексу Російської Федерації, звільнені від земельного податку, транспортного податку (звільняються транспортні засоби, які належать до оперативного управління федеральних органів державної влади) та податку на додану вартість у частині реалізації товарів, робіт та послуг установам пенітенціарної системи цієї держави [7].

У виробничому комплексі пенітенціарної системи інвестиції відіграють таку ж роль, як в і народногосподарському комплексі. До них відносяться:

1) прями грошові засоби, отримані в порядку попередньої оплати державними підприємствами виправних колоній від сторонніх організацій на придбання матеріально-технічних ресурсів для виробництва;

2) вартість основних фондів (машин і обладнання), переданих сторонніми партнерами на баланс установ виконання покарань безкоштовно, а також для здійснення спільної діяльності чи вкладення до статутного капіталу;

3) грошові, а також майнові внески сторонніх партнерів у ході реалізації договорів про спільну співпрацю;

4) право користуватися основними фондами (машинами, обладнанням), які не обліковуються на балансі підприємств пенітенціарної системи, технологіями, які використовуються в процесі виробництва продукції на підприємствах УВП і оцінені в грошовому виразі;

5) сума заробітної плати засуджених з нарахуваннями, виплачена їм за роботу на контрагентських об'єктах;

6) вартість послуг промислового характеру;

7) цільові банківські кредити, спрямовані на виробництво (на поповнення власних оборотних коштів, розвиток виробничих потужностей);

8) кошти, отримані під виконання цільових регіональних програм із використанням виробничих потужностей підприємств УВП, тощо.

Серед основних напрямів інвестування, які залучаються підприємствами УВП, можна виділити такі: попередню оплату замовниками продукції і вартість «давальницької сировини» і матеріалів (88%); попередню оплату послуг промислового характеру і контрагентських робіт (біля 10%); інвестиції на технічне переоснащення у вигляді машин, обладнання і капітальних вкладень (близько 2%) [8].

Вивчення і аналіз інвестиційних коштів показує, що основна їх частина (близько 98,5%) залучена за рахунок попередньої оплати споживачами кінцевої продукції сировини і матеріалів, необхідних для виробництва товарів які користуються попитом на ринку. Цей вид інвестицій є найбільш привабливим для державних підприємств виправних колоній, що сприяє їх фінансовому оздоровленню. Але вплив даного

виду інвестицій на реструктуризацію підприємств, оновлення зношених основних фондів і організацію випуску нових видів конкурентоспроможної продукції практично відсутня.

Для державних підприємств виправних колоній найбільш ефективним шляхом залучення інвестиційних ресурсів є створення інвестиційно-промислової групи, яка б інтегрувала реалізацію інвестиційних проектів чи програм, спрямованих на розширення ринків збуту товарів і послуг, підвищення економічної ефективності виробництва, створення нових робочих місць для засуджених.

Метою діяльності інвестиційно-промислової групи є створення умов для залучення інвестиційних ресурсів з метою реалізації спільних інвестиційних проектів і цільових програм, а також захист спільних майнових інтересів. Взаємодія учасників здійснюється на основі погоджених планів і програм спрямованих на:

- 1) підвищення конкурентоспроможності виробництва і задоволення потреб ринку в товарах і послугах;
- 2) підвищення ефективності трудової зайнятості осіб, позбавлених волі, і соціальної захищеності колективів працівників;
- 3) оптимізацію витрат бюджетних коштів, які виділяються на утримання установ виконання покарань;
- 4) створення і використання заставно-гарантійних механізмів для залучення інвестицій;
- 5) розвиток кооперації на галузевому і регіональному рівнях.

Учасники інвестиційно-промислової групи зобов'язані здійснювати розробку і реалізацію спільних планів і програм з залученням виробничого потенціалу пенітенціарної системи, надавати необхідну інформацію про свої матеріальні, інтелектуальні і фінансові можливості для розробки перспективних напрямків роботи (програм, планів), сприяти впровадженню найбільш перспективних форм і методів організації виробництва і управління.

Аналізуючи залучення інвестицій у виробничий комплекс пенітенціарної системи, можна зробити такі висновки:

1. Весь обсяг інвестицій від організацій і підприємств різних форм власності в 2011 році становила попередня оплата за вироблену продукцію чи надані послуги. В чисто економічному розумінні це не є інвестиції, оскільки останні передбачають довгострокові вкладення капіталу.

2. Другою негативною особливістю є те, що практично відсутні інвестиції в будівельно-монтажні роботи, нові технології, машини і обладнання (їх питома вага становила 0,46% від загальних обсягів інвестицій). Це призводить до подальшого старіння наявного обладнання і обмежує можливості виробничого комплексу в перспективі.

Отже, кошти, спрямовані на закупівлю сировини, основні і допоміжні матеріали, палива, малоцінних і швидкозношуваних предметів, запасних частин, не є інвестиціями. Це оборотні кошти, які відображають виробничі витрати на випуск продукції (і які покладено в основу її собівартості). Відомо, що

всі грошові кошти підприємства можуть бути використані як оборотні кошти, фінансування капітальних вкладень, формування фінансових активів.

Поняття капітальних вкладень у сучасній українській практиці тотожне поняттю інвестицій. Відповідно, існуюча для пенітенціарної системи форма звітності №2—інвестиції (квартальна) не може вважатися достатньо коректною, оскільки в ній неправильно трактується поняття «інвестиції», що не тільки не обґрунтовано завищує загальний обсяг інвестицій, а й неправильно відображає загальну ситуацію у виробничому комплексі пенітенціарної системи.

Отже, основними джерелами інвестицій для підприємств установ виконання покарань можуть бути:

1. Пряме державне фінансування у таких формах, як фінансування з регіональних і місцевих бюджетів, а також державні замовлення.

Слід відмітити, що державні кошти на інвестування потреб виробничого комплексу пенітенціарної системи взагалі не виділялися або виділялися настільки мізерні, що не могли суттєво вплинути на стан справ. Це є негативним фактором, оскільки відомо, що бюджетні кошти є стимулятором залучення коштів з інших джерел фінансування. На 2012 рік Державній пенітенціарній службі України встановлені видатки по загальному фонду державного бюджету в сумі 2,6 млрд. грн., що забезпечує розрахункову потребу лише на 35,4% [8].

2. Заходи державної підтримки, які реалізуються у формі податкових пільг, взаємозаліків та гарантів при одержанні кредитів.

Ці форми за своїм характером часто не є інвестиційними, оскільки вони лише заощаджують кошти державних підприємств виправних колоній, які потім ідуть на поповнення власних оборотних коштів, а не на реконструкцію обладнання чи нове будівництво.

3. Приватні інвестиції – кредити банків і комерційних організацій, попередня оплата замовлень, організація спільного виробництва тощо. Назване джерело інвестицій на сьогодні є єдиним реально існуючим, яке б дозволило існувати виробничому комплексу пенітенціарної системи.

4. Позабюджетні фонди – це джерело, незважаючи на членені його переваги, суттєво не впливає на інвестиції, оскільки для їх формування необхідні реальні (на рахунках підприємства) фінансові кошти, а вони у підприємств установ виконання покарань відсутні.

Основними принципами інвестування виробничого комплексу пенітенціарної системи, на наш погляд, мають стати:

- орієнтація на інвестиції в основні фонди, причому в більшості в активну їх частину;
- інвестування в ті виробництва, які максимально інтегруються в економіку регіону, країни;
- концентрація інвестиційних ресурсів на реалізації проектів;
- використання потенціалу підприємств, які пов'язані єдиним технологічним циклом;

– максимальна фінансова допомога в не фінансових формах – наприклад, у вигляді гарантій за кредити в комерційних організаціях (банків);

Висновки

Вищевикладений матеріал свідчить про те, що діяльність держави слід спрямовувати не на фінансування окремих заходів, а на створення власної фінансової інфраструктури, яка дозволила б забезпечити функціонування всього виробничого комплексу пенітенціарної системи інвестиціями. Така система має включати:

1. Лізингові компанії – придбання обладнання у власність сьогодні для більшості державних підприємств виправних колоній не під силу. Необхідно заснування лізингової компанії, яка б надавала за договором оренди машини і обладнання в користування названим підприємствам. Засновниками повинні виступати центральний і територіальні органи управління пенітенціарної системи.

2. Страхові компанії – для страхування можливих господарських ризиків і акумулювання фінансових ресурсів тільки виробничого комплексу пенітенціарної системи, поряд зі страхуванням співробітників.

3. Інвестиційно-промислові групи орієнтовані на фінансування конкретних проектів.

Список використаних джерел

1. Аньчишкин А.И. Наука – техника – экономика / А.И. Аньчишкин. – М.: Экономика. – 1989. – 68 с.
2. Дука А.П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування: Навч. посіб. / А.П. Дука – К.: Каравела. – 2007. – 424 с.
3. Дем'яненко М.Я., Алексійчук В.М., Борщ А.Г. Фінанси в період реформування агропромислового виробництва / М.Я. Дем'яненко, В.М. Алексійчук, А.Г. Борщ – К.: ІАЕ УААН. – 2002. – 645 с.
4. Инновационный менеджмент: Учебное пособие / Под ред. В.М. Аньшина, А.А. Дагаева – М.: Дело. – 2003. – 528 с.
5. Комаров В.В. Инвестиции и лизинг в СНГ / В.В. Комаров. – М.: Финансы и статистика. – 2001. – 424 с.
6. Кондратьев Н.Д. Основы проблемы экономической динамики / Н.Д. Кондратьев. – М.: Наука. – 1991. – 214 с.
7. Матвеева Н.С. Особенности организации производства в уголовно-исполнительной системе России / Н.С. Матвеева // Человек: преступление и наказание. – Вологда, 2010. – №4 (71). – С. 118–122.
8. Загальна характеристика Державної пенітенціарної служби України [станом на 01.05.2012] [Електрон. ресурс] Державна пенітенціарна служба України. – URL: <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/publish/article/628075>

Т.М. ДЯКОВА,

аспірантка, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана

Сутність фінансування інноваційного розвитку суб'єктів господарювання

У статті розглядаються теоретичні засади фінансового забезпечення інноваційного розвитку суб'єктів господарювання в Україні, практика та шляхи їх впровадження.

Ключові слова: фінансове забезпечення, інноваційний розвиток, інноваційна діяльність.

В статье рассматриваются теоретические основы финансового обеспечения инновационного развития субъектов хозяйствования в Украине, практика и пути их внедрения.

Ключевые слова: финансовое обеспечение, инновационное развитие, инновационная деятельность.

In the article the theoretical bases of financial support innovative development of businesses in Ukraine, practices and ways of their implementation.

Постановка проблеми. На сьогодні одним із глобальних завдань для України є активна праця над власною економікою та її коригування, а саме пошуки варіантів фінансування інноваційного розвитку суб'єктів господарювання. Труднощі становлення ринкових відносин пов'язані з процесами

зниження рівня НТП в Україні, який є одним із головних факторів підвищення власної економіки країни.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. На сучасному етапі розвиток інноваційної сфери в Україні можна охарактеризувати як такий, що не відповідає світовим тенденціям, а товари, що виробляються, – світовим стандартам. Саме тому останнім часом серед науковців активізувалася увага щодо досліджень, пов'язаних з інноваційними процесами. Над питаннями щодо оцінки стану інноваційної діяльності в Україні, а також механізмів його покращення працювали такі вчені, як О. Амоша, В. Антонюк, О. Волков, П. Бубенко, В. Гусев, А. Гальчинський, В. Геєць, А. Гречан, М. Денисенко, В. Диба, М. Кулаєць, Л. Куцеконь, В. Куштим, А. Никифоров, В. Парнюк, А. Пересада, В. Покотилова, Л. Сапун, А. Сидорова, А. Халілов, та багато інших. Проте, незважаючи на таку кількість наукових надбань, дана тема залишається все ж таки актуальною.

Метою статті є розробка теоретичних аспектів, методичних основ і практичних рекомендацій щодо фінансування інноваційного розвитку суб'єктів господарювання.